

**ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД
ВІТЧИЗНЯНОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРШОГО ВСЕРОСІЙСЬКОГО З'ЇЗДУ
З БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ 1911 РОКУ)**

У статті висвітлено роботу Першого Всеросійського з'їзду з бібліотечної справи, який заклав основи формування теоретичних та практичних засад вітчизняного бібліотекознавства.

Ключові слова: бібліотекознавство, бібліотечна справа, бібліотека, бібліотекар, бібліографія.

В історії розвитку науки завжди відбувалися події, які ставали знаменними і давали поштовх для формування теоретичних засад науки, мали доленосне значення для еволюції та удосконалення практичної діяльності. Для бібліотечної галузі такою визначною віхою став Перший Всеросійський з'їзд із бібліотечної справи, який відбувся в червні 1911 року в Санкт-Петербурзі.

Про його проведення йдеться в підручниках з історії бібліотечної справи [1, с. 105-108; 3, с. 233]. Організацію та окремі рішення висвітлено в статтях до ювілейної дати форуму [6; 11]. Сучасні ж дослідники окреслюють лише питання, пов'язані з темою їхніх наукових розвідок. У нашій попередній статті [9] ми намагалися розкрити організаційні моменти в підготовці до З'їзду, показати його проведення, звернули увагу на окремі рішення та резолюції.

Метою запропонованої статті є аналіз доповідей, що були проголошені на пленарному засіданні, а також розкриття роботи однієї із секцій, а саме секції державних, академічних і спеціальних бібліотек.

І за характером, і за представництвом з'їзд вважався Всеросійським, оскільки, крім делегації Москви і С.-Петербурга, які були найчисленнішими, представлено ще 34 губернії (Київська, Харківська, Томська, Саратовська, Миколаївська, Бакинська, Симбірська та інші). Усього в роботі з'їзду взяло участь 346 делегатів і близько 200 запрошених гостей.

Аналіз списку делегатів дозволив нам виявити, що Україну на з'їзді представляло 26 делегатів, серед них: бібліотекарів міських громадських бібліотек – 9 осіб; навчальних закладів – 9; земських бібліотек – 3; по одному представнику від дитячої, приватної, заводської, бібліотеки при залізницях та Товариства грамотності.

Найбільш представницькою була делегація м. Харкова – 7 осіб, київських бібліотекарів – 5, із Луганська – 3 особи; по два делегати від міст Херсона та Миколаєва та по одному представнику з Одеси, Полтави, Бердичева, Бердянська, Ніжина, Керчі та Чугуєва.

Активну участь у роботі з'їзду взяли бібліотекарі, які в майбутньому стали видатними українськими науковцями-бібліологами: К. Рубинський, С. Сірополко, Л. Хавкіна, І. Дриженко. Їхні доповіді, виступи, участь в обговоренні проблем бібліотечного будівництва мали значний вплив на роботу форуму, на подальший розвиток бібліотечної справи в цілому і на українське бібліотекознавство зокрема.

На пленарному засіданні виступили К.І. Рубинський та О.Р. Войнич-Сяноженцький. Коло питань, яке вони оприлюднили в доповідях, можна визначити як принципи й основи організації бібліотечної справи в Росії і зарубіжних країнах та бібліотечна справа як особлива, самостійна спеціальність і бібліотекарі як окрема група серед інших спеціалістів.

Першим виступив К.І. Рубинський – бібліотекар Імператорського Харківського університету. У доповіді “Стан бібліотечної справи в Росії й інших державах” він на фактичних матеріалах проаналізував стан різних типів бібліотек Російської імперії, для порівняння зупинився й на організації бібліотечної справи в зарубіжних країнах. Характеризуючи проблеми бібліотек Росії, К. Рубинський наголосив, що головним гальмом у їхньому розвитку є незадовільне службове і матеріальне становище бібліотекаря, низькі вимоги до нього як до професіонала, низька зарплатня і правова незахищеність.

Доповідь, проголошена ще в перше десятиліття ХХ ст., може становити значний інтерес як для науковців, так і практиків бібліотечної справи сьогодні, адже деякі тези залишаються актуальними, значимими й на сучасному етапі удосконалення діяльності різних типів бібліотек України. Тож зупинимось на цій доповіді докладніше.

Розпочинаючи свій виступ, К.І. Рубинський наголосив на ролі бібліотеки для розвитку освіти, науки, на взаємозв’язку школи й бібліотеки, зазначивши, що “бібліотека не повинна бути сховищем книг; вона повинна слугувати як для розвитку, так і для популяризації науки... У руках досвідченого бібліотекаря бібліотека є невичерпним джерелом знань” [12, с. 2].

Насамперед доповідач проаналізував стан академічних бібліотек, вказавши, що саме в них зібрані величезні багатства, проте вони є “мертвими”, бо користуватися ними майже неможливо; основною причиною К.І. Рубинський вважав “безлад” в організації фондів та недоліки в постановці справи в цілому. Інша причина, на думку доповідача – у ставленні державних діячів до цього виду бібліотек як до “сховища книг, яке існує для невеликого кола осіб, котрі займаються наукою, головним чином для професорів і невеликої кількості студентів...” [12, с. 3].

Проте, всупереч цим поглядам, він порівнює академічні бібліотеки з “життєвим нервом навчальних закладів”, ще й ще раз підкреслює їх роль у розвитку освіти, науки і культури.

Для удосконалення роботи таких бібліотек К.І. Рубинський рекомендує вивчити досвід колег Західної Європи та Сполучених Штатів Америки, успіх діяльності яких обумовлюється, насамперед, державною підтримкою і висококваліфікованим персоналом “спеціально підготовленим до справи” [12, с. 5].

Переходячи до аналізу громадських бібліотек, автор доповіді знову-таки звертає увагу на стан справ у зарубіжних країнах, зазначаючи: “Американці й англійці дуже добре зрозуміли, що бібліотеки являють нову соціальну силу, яка повинна вести країну до все більшого і більшого прогресу” [12, с. 7]. К.І. Рубинський упевнений, що економічний прогрес Штатів найтісніше пов’язаний з бібліотеками. “...Завдяки їм усе, що виходить нового в галузі науки, техніки, торгівлі, промисловості, господарства, – все тут же стає відомим всім і кожному” [12, с. 7]. Він наголошує на ролі законів у підтримці бібліотечної справи, які прийняті в Англії і окремих штатах Америки, наводить цифри росту кількості бібліотек та їхніх фондів.

На думку доповідача, складовими, які зумовлюють успішну діяльність бібліотек, виступають: визначений бюджет, добре підготовлені фахівці та обладнання, що відповідає досягненням бібліотечної справи [12, с. 6]. Підтверджує це позитивний досвід Англії, Америки, Західної Європи, де “бібліотеки не потребують ні коштів, ні досвідчених, повних енергії працівників, які прийшли в бібліотеки, вивчивши справу в спеціальних школах, взявши в цих школах велике бажання слугувати справі просвіти, йти назустріч читачу. В них є для цього всі дані: вони вміють і розумно підібрати книги, і їх класифікувати, й облаштувати довідковий відділ, дати читачу прекрасні каталоги і зразково поставити адміністративну частину. Їхня енергія не слабшає з роками: її підтримують і з’їзди бібліотекарів, і постійна робота в асоціаціях” [12, с. 8].

У Росії ж існування громадських бібліотек є свідченням неабиякого запасу енергії і сил представників інтелігенції, яка будь-що підтримує свою справу.

Завдання для виходу із кризового стану доповідач убачає в знаходженні коштів "для розвитку діяльності цих бібліотек, дати їм знаючих працівників, можливість ввести в себе саму досконалу організацію і як можна більше розширити сферу свого впливу" [12, с. 9].

Після аналізу діяльності громадських бібліотек доповідач зосередив свою увагу на проблемах народних бібліотек міста і села. Він назвав їх "жалогідними".

Позитивно охарактеризувавши діяльність земств, для більшої переконливості доповідач навів дані, які вказують на значну роботу земств у справі відкриття бібліотек, проте він переконаний, "... що земства безсилі двинути швидше цю справу..." без підтримки держави [12, с. 12]. Успішний розвиток бібліотечної справи в країні, у першу чергу, на думку К.І. Рубинського, залежатиме від "армії знаючих і досвідчених людей", а також підтримки і "турботи держави".

Підсумовуючи доповідь, доповідач зупинив увагу на значенні і завданнях з'їзду. Перш за все він наголосив на першій "можливості колективної роботи", при цьому зазначивши, що "постановка бібліотечної техніки, серйозна розробка бібліотекознавства" можлива за умов, коли "розвиток його в очах російського суспільства стане таким же важливим державним питанням, яким воно є і в інших державах світу" [12, с. 14-15]. У зв'язку з цим, на думку К.І. Рубинського, "головним завданням цього з'їзду буде привернути увагу державних установ до стану бібліотечної справи", адже саме занепад її "гальмує" розвиток вищої освіти і науки, "затримує прагнення суспільства до самоосвіти, заважає широкому розповсюдженню освіти в народі".

Наступна доповідь, оприлюднена на пленарному засіданні, присвячувалася розгляду бібліотечної справи як особливої самостійної галузі й бібліотечним фахівцям як окремій групі серед інших спеціалістів. Одним із завдань з'їзду було доведення, що бібліотечна професія є самостійною, у цьому полягав успіх розв'язання проблем, гарантія визнання суспільством істинної соціальної ролі бібліотекаря. Саме це і доводив у своїй доповіді бібліотекар Імператорської військово-медичної академії О.Р. Войнич-Сяноженцький. Він наголосив, що в Західній Європі думка про те, що бібліотечна справа є особливою самостійною спеціальністю, є істиною і "давно проникла у загальну свідомість" [2, с. 15]. У Росії ж ідея про бібліотекознавство як відокремлену спеціальність не підтримується не тільки широким загалом, але й тими, хто керує бібліотечною справою, і навіть іноді бібліотекарями. Невизнання за бібліотечною справою права на особливу спеціальність мали досить сумні наслідки. Звідси призначення на посади людей, які не розумілися на бібліотечній роботі, часто навіть були напівписьменними, також відсутність спеціальної підготовки, вкрай низька оплата за працю, що і вела до зубожілого стану бібліотек. І тут же автор доводить, що "бібліотечна справа має свої власні завдання, свої самостійні методи для їх виконання, вона має цілий ряд своєрідних технічних прийомів, досить багаточисельних" [2, с. 15].

Саме в цій доповіді визначались ознаки самостійності бібліотечної професії: наявність єдиної мети і специфічних завдань, а також використання особливих методів у фаховій діяльності. Доповідач наочно показав значення спеціальної техніки в бібліотечній справі, недопустимість передачі управління бібліотеками в невідповідні "непрофесійні руки". Усе це підводило до думки про необхідність спеціальної підготовки бібліотечних кадрів. Проте О.Р. Войнич-Сяноженцький розглядав роботу бібліотекаря лише як технічну. На противагу такому підходу, уже під час секційних засідань було висунуто тезу, що професія бібліотекаря є професія "науковця". Так, бібліотекар Імператорської Миколаївської військової академії С.Д. Масловський висловив думку, що "формування, яке дав у доповіді А.Р. Войнич-Сяноженцький, вимагає суттєвої поправки: бібліотекарі не тільки особлива професія, але професія "науковця" [8, с. 123]. Прибічники цього напрямку наполягали на відповідній спеціальній науковій підготовці бібліотекарів, в основі якої має бути бібліографія. У доповідях А.І. Калишевського "Бібліографія в застосуванні до

бібліотек", С.Д. Масловського "Бібліографія в ряду обов'язкових для бібліотекаря знань" визначали обов'язковим при підготовці бібліотекарів саме вивчення бібліографії.

Таким чином, на пленарному засіданні було проаналізовано стан бібліотечної роботи в основних видах тогочасних бібліотек, проголошено ідею про бібліотекознавство як особливу самостійну спеціальність, висунуто тезу про виокремлення бібліотечної професії. Визнання цих аргументів підводило до осмислення необхідності планомірної діяльності в галузі підготовки бібліотечних кадрів.

Усі ці та ряд інших питань активно обговорювалися з 1 до 7 червня під час роботи секцій, на яких було заслухано 39 доповідей; із них в академічній секції – 11, секції громадських і народних бібліотек – 28, у підсекції дитячих бібліотек – 5 доповідей.

Тематика виступів була найрізноманітнішою, видані через рік "Труды..." з'їзду можна вважати "енциклопедичним зібранням з бібліотечної справи".

Секція державних, академічних і спеціальних бібліотек основну увагу звернула на стан академічних бібліотек та шляхи виходу з кризового становища; питання підготовки спеціалістів та фахові вимоги до них; управління бібліотеками; стан бібліотечного обладнання та питання бібліографії.

У матеріалах з'їзду, як правило, відсутня категоричність, подано широкий спектр думок із проблем, більшість із яких була оприлюднена вперше. Протоколи засідань секцій свідчать, що кожна доповідь активно обговорювалася, рішення за виступом узгоджувалися, найбільш суперечливі позиції ставилися на голосування і приймалися більшістю голосів. Для заключного обговорення було запропоновано 27 резолюцій: 8 – секцією академічних і 19 – громадських та народних бібліотек [13, с. 35].

У період підготовки до з'їзду Академічна комісія одним із суттєвих завдань поставила з'ясування стану і потреб академічних бібліотек. З цією метою було розроблено анкету й розіслано в усі бібліотеки при вищих навчальних закладах, відділи бібліотеки Імператорської академії наук, бібліотеки навчальних закладів. У "Трудах..." розміщено зазначену анкету [13, с. 217-224], яка складалась із восьми розділів, кожен із яких містив від 6 до 21 питання, крім того, до деяких розділів було подано таблиці.

Стан, у якому перебували академічні бібліотеки Росії, як засвідчили доповіді та фактичні матеріали анкет, вимагав невідкладних заходів із покращання їхньої діяльності. Товариство бібліотекознавства запропонувало на обговорення "Записку з питань про заходи, необхідні для поліпшення постановки бібліотечної справи в академічних бібліотеках" [5, с. 73-79]. Якщо доповіді учасників з'їзду носили, в основному, узагальнюючий характер, то "Записка..." містила конкретні й конструктивні пропозиції.

"Для того, щоб поставити академічні бібліотеки на відповідну висоту, – підкреслювалось у документі, – необхідно покращити умови бібліотечної служби і, у зв'язку з цим, отримати можливість вимагати від кандидатів на ці посади відповідної підготовки. Звідки витікає необхідність дати особам, які бажають служити в академічних бібліотеках, можливість отримати як теоретичну, так і практичну підготовку" [5, с. 74].

Для відповідної фахової підготовки бібліотечних працівників Товариство запропонувало відкрити при двох університетах кафедри бібліотекознавства і бібліографії. Стосовно змісту професійного навчання майбутніх бібліотекарів, то найважливішим було вивчення бібліотекознавства і бібліографії.

Уперше було виголошено, що як наука бібліотекознавство "має повне право зайняти визначне місце серед інших наук не тільки у зв'язку з важливістю тієї мети, яку вона ставить, і явищ людської культури, які вона вивчає, але і за тими практичними результатами, які повинні стати наслідком її вивчення" [5, с. 75]. Тут же визначались шляхи розвитку бібліотекознавства як наукової дисципліни в двох

напрямах: 1) вчення про бібліотеку і 2) класифікація бібліотек, історія і статистика бібліотечної справи [5, с. 74].

Щодо бібліографії, то в Записці зазначалось: "Як необхідно для правильної постановки бібліотечної справи теоретичне вивчення бібліотекознавства, у такій же мірі необхідне ... введення бібліографії в курс університетського викладання, з обов'язковим вивченням цього предмета для осіб, які готуються до бібліотечної служби. Не може підлягати сумніву необхідність всебічного знайомства з вченням про книгу, її історією, історією книгодрукування і письма, книжковою торгівлею, з літературою по бібліографії... Тільки з введенням бібліографії в курс університетського викладання може з'явитись для бібліотечного персоналу можливість ґрунтовної підготовки в галузі знання, безумовно необхідного для його діяльності" [5, с. 75].

Надаючи великого значення теоретичній підготовці бібліотекарів, укладачі "Записки..." не зменшували значення і практичних навичок у роботі бібліотечного персоналу. Ними було запропоновано стажування в найбільших книгозбірнях, при цьому до стажування пропонувалось допускати осіб, які мають вищу освіту, і студентів-випускників.

Диференційовані вимоги до бібліотечного персоналу, на думку авторів "Записки...", повинні стати основою кадрової політики.

Але всі ці заходи могли б суттєво вплинути на стан бібліотечної справи лише за умов надання свободи і самостійності в управлінні бібліотекою та, "якщо матеріальне становище службовців в бібліотеках буде таким, що особи з вищою освітою не тільки будуть залюбки поступати на бібліотечну службу, але і будуть готуватися до неї" [5, с. 76].

Зазначений документ мав вирішальний вплив на подальшу підготовку кадрів, окремих моментів у розвитку академічних бібліотек. На засіданні секції було вирішено обговорювати і приймати рішення не в цілому, а за окремими його пунктами.

Найбільш гостра дискусія розгорнулася з приводу форм навчання бібліотечного персоналу. Фактично це була полеміка про зміст і рівень освіти бібліотекарів. Прибічники університетської освіти, а серед них О.Р. Войнич-Сяноженцький, К.І. Рубинський, Л.Д. Брюхатов, Н.С. Сафронєєв та інші, наполягали на підготовці широко освіченого бібліотекаря-універсала. Вони виходили з того, що освітянський рівень бібліотекарів не високий, а бібліотечна робота вимагає широкого світогляду, в ідеалі – енциклопедичної освіти.

О.Р. Войнич-Сяноженцький підкреслював необхідність відкриття кафедр саме при університетах, "тому що тільки університетська кафедра буде мати достатній авторитет" [2, с. 60].

Л.Д. Брюхатов наголошував: "Сподівання на можливість отримати енциклопедичну підготовку на бібліотечних курсах зовсім нездійсненні... Окрім оглядових знань, курси в цьому відношенні нічого не дадуть. З іншого боку, особа, яка отримала вищу освіту, ... буде в змозі швидко орієнтуватися в питаннях бібліотекознавства, прослухавши спеціальний додатковий курс..." [13, с. 63].

Опоненти університетської освіти, серед яких Є.М. Добржинський, С.Д. Масловський, О.І. Калишевський та інші, наголошували на професійній підготовці, обґрунтовували доцільність бібліотечних курсів різних термінів навчання, вони були переконані, що не існує "вищої загальної освіти". "Сучасному бібліотекарю потрібна не так названа "загальна", не енциклопедична – всього потроху – освіта, а освіта виключно наукова, замкнута, з визначеним колом тільки деяких наукових дисциплін..." [4, с. 63].

О.І. Калишевський підтримав С.Д. Масловського, покликаючись на досвід Німеччини, де була наукова спеціалізація бібліотекарів. Здобуттю освіти на бібліотечних курсах, організації роботи самих курсів було приділено значну увагу. Пропонувалися дво- і трирічні курси при деяких навчальних закладах, школи

бібліотекознавства при одній-двох кращих бібліотеках; самостійні бібліотечні курси. Проте С.Д. Масловський наполягав, що підготовка "майбутніх бібліотекарів повинна бути справою самих бібліотекарів: курси повинні бути самостійними" [8, с. 62].

Після багатогодинної дискусії більшість голосів (28 проти 17) секція академічних бібліотек прийняла резолюцію про організацію окремих бібліотечних курсів, наголосивши на необхідності обмеження їхньої програми виключно циклом спеціальних бібліотечних дисциплін (без внесення будь-яких загальноосвітніх предметів). Таким чином, за висновками доповіді Є.М. Добржинського та за результатами широкої дискусії з проблем "Записки про заходи, необхідні для покращання постановки бібліотечної справи в академічних бібліотеках", з'їзд визнав за необхідне:

1. Заснувати спеціальні вищі курси бібліотекознавства і бібліографії для теоретичної і практичної підготовки бібліотекарів та їхніх помічників.

2. Запровадити стажування при головних бібліотеках для практичного вивчення бібліотекознавства. Було визнано доречним призначати на посаду зав. бібліотек осіб із вищою освітою, які отримали спеціальну підготовку і пройшли стажування; на посади помічників бібліотекаря – осіб, не менше ніж із середньою освітою, а також на тих же умовах, що і зав. бібліотек.

3. Запрошувати зав. академічних бібліотек на засідання Рад і Правлінь навчального закладу з дорадчим голосом при вирішенні питань, які стосувалися бібліотек.

4. Обирати на бібліотечні посади співробітників за конкурсом.

5. Надати права завідувачам бібліотек, рівні правам службовців навчальних частин вищих навчальних закладів; поміщикам бібліотекарів – права персоналу середніх навчальних закладів. Завідувачів бібліотек вищих навчальних шкіл прирівнювати до прав бібліотекарів російських університетів.

6. Надавати бібліотечному персоналу літні відпустки.

7. Дозволяти займати посади бібліотекарів особам як жіночої, так і чоловічої статі.

8. Збільшити утримання службовців академічних бібліотек до таких норм першопочаткового окладу: бібліотекарю – не менше 3 000 руб. на рік; поміщикам і іншим особам з відповідним становищем – окладу бібліотекарів; молодшому персоналу – не менше 600 руб. на рік.

9. Встановити чотириразові 10% надбавки до зарплатні всім бібліотечним працівникам кожні 5 років [13, с. 196-197].

Таке всебічне, детальне обговорення питання про бібліотечний персонал та його підготовку і прийняття з цього приводу конкретних рішень мало велике значення для подальшої оптимальної організації бібліотечної діяльності. В одній із рецензій того часу на "Труды..." з'їзду зазначено: "Самим загальним результатом з'їзду, – результатом, якому судилося бути занесеним у скрижалі бібліотечної справи, – є безперечним категоричне проголошення бібліотечної справи особливою самостійною спеціальністю і бібліотекарів – особливою вченою професією" [10].

Таким чином, Перший Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи мав велике значення, метою якого було визначення злободенних проблем часу, розробка "практичних шляхів для їх розв'язання".

Було покладено початок консолідації бібліотек у державному масштабі. З'їзд продемонстрував життєдіяльність Товариства бібліотекознавства, сприяв зростанню його популярності і, врешті-решт, зіграв позитивну роль у формуванні системи підготовки кваліфікованих бібліотечних кадрів.

Водночас велика кількість доповідей призвела до того, що деякі аспекти не було обговорено глибоко і всебічно. Бажання охопити всі проблеми вплинуло і на якість деяких резолюцій (про правове положення бібліотек, про нормальний план постановки бібліотечної техніки в невеликих бібліотеках).

І все ж таки делегатами з'їзду було прийнято цілу низку рішень, які мали значний вплив на подальший розвиток теорії і практики бібліотечної справи:

1. Уперше було визнано бібліотекознавство науковою дисципліною. Визначено шляхи розвитку науки у двох напрямках: вчення про бібліотеку та історія і статистика бібліотечної справи.

2. Рішення з'їзду забезпечили планомірну підготовку кадрів для бібліотек на спеціальних курсах бібліотекознавства та бібліографії. Водночас пропонувалась організація короткострокових бібліотечних курсів. До програм учительських інститутів уводилося викладання "особливої дисципліни "бібліотекознавства". Обов'язковим вважалося вивчення бібліографії.

3. Ухвалено вимоги на заміщення посад в академічних та громадських і народних бібліотеках. Узгоджено права та матеріальне забезпечення бібліотекарів.

4. Одним із найважливіших принципів громадських бібліотек було визнано їх загальнодоступність і повну безкоштовність.

5. Розроблено основи побудови мережі бібліотек у містах та сільській місцевості.

6. Рішення з'їзду мали вплив на розвиток мережі бібліотек на залізницях.

7. Уперше визнавалося відкриття дитячих бібліотек як самостійних закладів. Значна увага приділялась облаштуванню каталогів для дитячих бібліотек.

8. Запропоновано правові норми існування бібліотек, їх оподаткування, зменшення тарифів на пересилку книг та пільгові поштові відправлення. Рішення з'їзду відхилило 175 ст. Статуту про цензуру і друк з усіма примітками.

9. Розроблено вимоги до комплектування фондів різних типів бібліотек.

10. Узгоджено схему розстановки фондів бібліотек. Важливим кроком була відмова від "кріпосної" системи, яка використовувалась у більшості бібліотек.

11. Рішенням з'їзду було започатковано краєзнавчу роботу бібліотек, організацію "місцевих відділів" та організацію довідково-бібліографічного апарату означених відділів.

12. Започатковано впровадження загальних основ бібліотечного справочинства, бібліотечної статистики.

Таким чином, теоретичні та практичні засади бібліотекознавства, закладені в рішеннях з'їзду, отримали свій подальший розвиток у 20-х роках ХХ ст., деякі з них залишаються злободенними в наш час.

Науковці та практики бібліотечної справи повинні використати все краще з досвіду з'їзду і зробити реальний крок до демократичних перетворень, задекларованих делегатами з'їзду.

Список використаних джерел та літератури

1. Абрамов К.И. *История библиотечного дела в СССР*. – М.: Книга, 1980 – 352с.
2. Войнич-Сяноженецкий А.Р. *К вопросу о выработке нормальной сети сельских библиотек-читален // Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу, состоявшегося в С.-Петербурге с 1 по 7 июня 1911 г.: В 2-х ч.* – СПб., 1912. – Ч. 2. Доклады. – С.148-159.
3. Володин Б.Ф. *Всемирная история библиотек*. – СПб.: Профессия, 2002. – 352 с.
4. Доброжинский Е.Н. *Положение русских академических библиотек по данным анкеты // Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу, состоявшегося в С.-Петербурге с 1 по 7 июня 1911 г.: В 2-х ч.* – СПб., 1912. – Ч. 2. Доклады. – С. 60-72.
5. *Записка по вопросу о мерах, необходимых для улучшения постановки библиотечного дела в академических библиотеках // Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу, состоявшегося в С.-Петербурге с 1 по 7 июня 1911 г.: В 2-х ч.* – СПб., 1912. – Ч. 2. Доклады. – С. 72-79.
6. Зверевич В. *Заметный след в истории // Библиотека*. – 1992. – № 1. – С. 7-8.

7. Звягинцев Е.А. Опыт обследования в пяти губерниях // Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу, состоявшегося в С.-Петербурге с 1 по 7 июня 1911 г.: В 2-х ч. – СПб., 1912. – Ч. 2. Доклады. – С. 166-173.
8. Масловский С.Д. Библиография в ряду обязательных для библиотекаря знаний // Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу, состоявшегося в С.-Петербурге с 1 по 7 июня 1911 г.: В 2-х ч. – СПб., 1912. – Ч. 2. Доклады. – С. 116-123.
9. Новальська Т.В. Визначна віха в історії бібліотечної справи // Бібліотечний вісник. – 2005. – №4. – С. 17-22.
10. Постников С. Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу // Заветы. – 1913. – № 9. – С. 239.
11. Рубанова Т.Д. Первый съезд российских библиотекарей (80 лет спустя) // Сов. библиотекосведение. – 1991. – № 6. – С. 43-51.
12. Рубинский К.И. Положение библиотечного дела в России и других государствах // Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу, состоявшегося в С.-Петербурге с 1 по 7 июня 1911 г.: В 2-х ч. – СПб., 1912. – Ч. 2. Доклады. – С. 1-15.
13. Труды первого Всероссийского съезда по библиотечному делу, состоявшегося в С.-Петербурге с 1 по 7 июня 1911 г.: В 2-х ч. – СПб., 1912. – Ч. 1. Журналы. – 224 с.

SUMMARY

This article analyzes the work of the First All-Russian Congress of the librarian occupation, where the theoretical and practical principles of the domestic library science.

Key words: *library science, the librarian occupation, library, librarian, bibliography.*